

Översiktlig inventering av glaciala- och postglaciala spår och landformer

PM - Inventering av geologiska spår från istiden vid Fäholmaskogen, Kärrtorp

Uppdragsinformation

Beställare: Exploateringskontoret, Stockholm stad.

Framställt av: Ekologigruppen AB

www.ekologigruppen.se

Telefon: 08-525 201 00

Uppdragsansvarig: Anders Haglund

Medverkande: Jannike Andersson

Internt projektnummer: 7164

Bakgrund och Syfte

Ekologigruppen har på uppdrag av Exploateringskontoret, genomfört en översiktlig inventering av geologiska spår från istiden vid Fäholmaskogen. Området är beläget öster om Kärrtorp i södra delen av Stockholms stad. Denna inventering utfördes som ett komplement till tidigare utförd naturvärdesbedömning (enligt SIS) som genomfördes under 2016.

Målet med uppdraget var att inventera vilka geologiska spår från istiden som finns i området, samt göra en värdering av de former som hittas.

Syftet med inventeringen är att det ska ligga som kunskapsunderlag för detaljplanering av området.

Avgränsning

Inventeringen gjordes vid Gränsberget som ligger öster om Kärrtorp i Stockholm, inom samma område som tidigare naturvärdesinventerats.

Metodik

Området besöktes vid ett tillfälle den 23 maj 2017. Inventeraren sökte av området under tre timmar genom att sakta gå fram och tillbaka över området. Spår som påträffades registrerades i en GIS-applikation, samt fotograferades och mättes. För isräfflor uppmättes rörelseriktning och för block uppskattades storlek. De geologiska spår som inventerades var främst glaciala erosionsspår så som isräfflor, skärbrött och parabelriss, samt mer storskaliga erosionsspår som rundhällar och moränformationer. Även andra glaciala landformer som flyttblock eftersöktes. Spår som inte ligger i dagen inventerades inte, vilket medför att jordlagren inte inventerades, däremot så noterades ansamlingar av mindre block som låg i ytlagren.

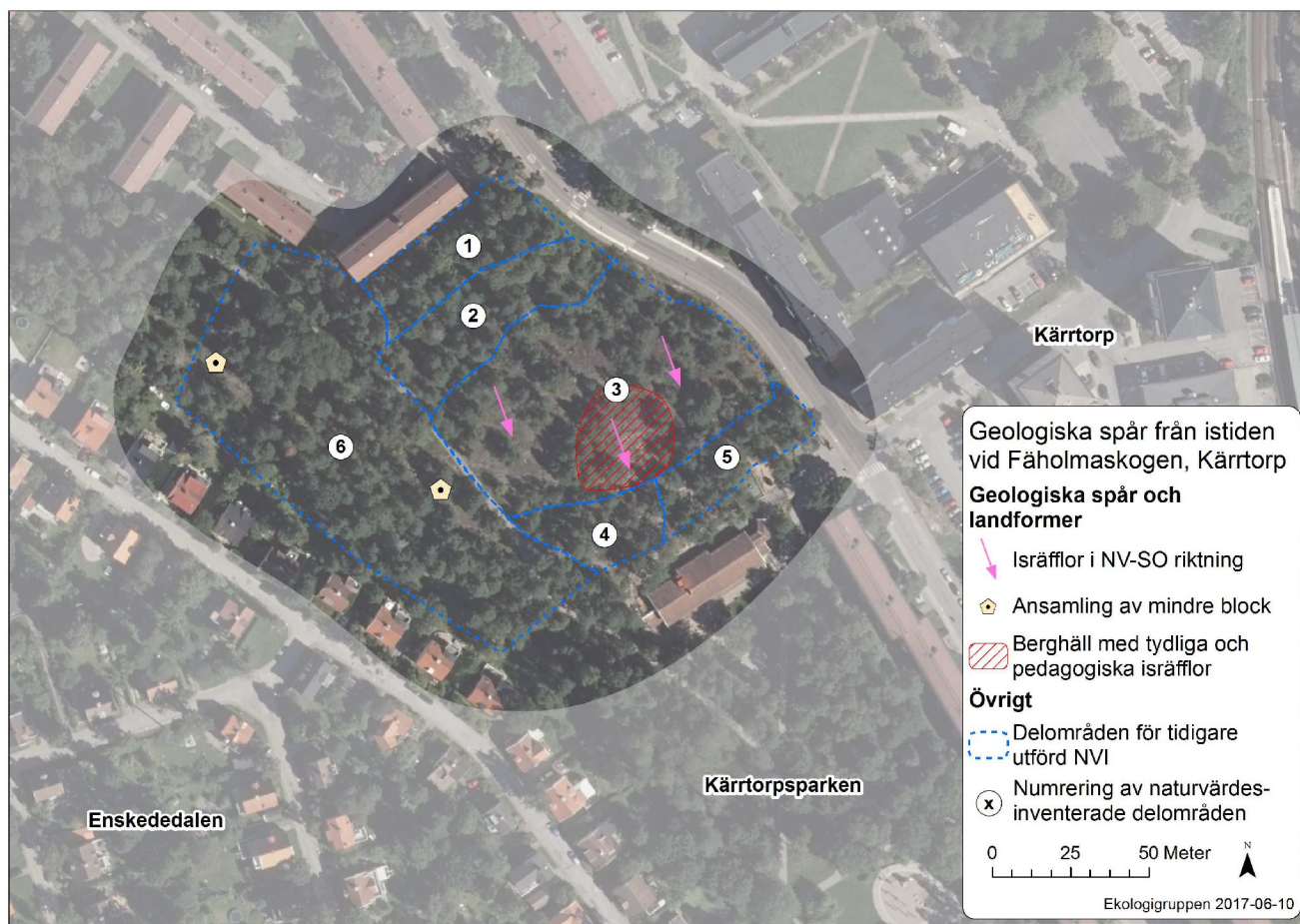
Glaciala spår vid Fäholmaskogen

Inventeringen visar att de berghällar som ligger i dagen har geologiska spår i form av isräfflor som löper i NV-SO riktning. Isräfflor finns på alla berghällar inom inventeringsområdet, men är som mest framträdande på det högst belägna hällarna inom delobjekt 3 (se figur 1–3). Räfflorna är tydligast på den högst belägna hällen i delområde 3. Flera av berghällarna uppvisar även tydliga erosionsspår av mer omfattande skala, vilket omformat dem till rundhällar med en mjukt rundad stötsida och en skarpt sluttande och sprickig stötsida.

Vid sidan av spåren från istiden i form av isräfflor finns även andra geologiska sprickor som dels löper parallellt och dels vinkelrätt mot isräfflorna. Dessa följer svaghetszoner i berget och skiljer sig från isräfflorna, då de generellt har en kantigare utformning och ej

är rundade i botten. De hållar som har tydligast och mest pedagogiska isräfflor är de som saknar eller har få geologiska sprickor, varav isräfflorna på den högst belägna hållen i delområde 3 (se figur 1) bedöms som tydligast och mest pedagogiska.

2017-06-10
Granskningsversion

Figur 1 Karta över inventeringsområdet och de fynd av glaciala spår som gjordes i området. Inom det rödrastrerade området finns de tydligaste och mest pedagogiska isräfflorna. Här är förekomsten av andra geologiska sprickor inte lika vanlig.

Figur 2 Isräfflor som löper parallellt över berghällens yta i NV-SO riktning. Den högst belägna hållen som återfinns i delområde 3.

Figur 3 Detaljbild över isräfflorna från figur 2. Vissa av räfflorna är ett par cm breda och ca en cm djupa. Observera att det även finns andra geologiska sprickor som löper vinkelrätt mot isräfflorna.

Utöver detta påträffades två ansamlingar av block i storleksordningen 1,5x1,5x1,5 (m) eller mindre. Baserat på geografiska läget av dessa, i en ansamling i sluttning, samt blockens ringa storlekar bedöms de som en del av moränen, jordlagret, som delvis svallats, och ej som flyttblock.

Bedömning av de glaciala spårens ovanlighet

Sammantaget är diversiteten av geologiska spår från istiden i detta område ringa, framförallt i jämförelse med områden som Färsna Gård i Norrtälje (Lindqvist, 2011). Det är främst två former av glaciala spår som påträffats: rundhällar och isräfflor. Dessa typer av glaciala spår är dock vanliga i Stockholmsområdet (se bilaga 1) och återfinns även på andra platser i Kärrtorpsområdet (se Bilaga 2). Även den isrörelseriktning som isräfflorna har (NV-SO) tillhör den vanligaste i regionen.

De isräfflor som påträffas här är väl framträdande och tydliga, främst på den högst belägna hällen i delområde 3 (den rödrastrerade ytan i figur 1). På de lägre belägna hällarna i delområde 3 är förekomsten av andra geologiska sprickor stor, vilket medför att isräfflornas tydlighet minskas något. Då berghällarna med isräfflor ligger i nära anslutning till bostadsområden och skolor kan det finnas ett pedagogiskt värde att bevara dessa. Isräfflor finns dock även på andra berghällar i närområdet, vilket kan innebära att de pedagogiska värdena delvis bibehålls i närområdet. Men då det inte funnits utrymme inom detta uppdrag att undersöka dessa berghällar, kan vi inte uttala oss om deras tydlighet och pedagogiska värden. Men om dessa isräfflor också är tydliga kommer man ha möjlighet att skåda isräfflor även i fortsättningen, vilket medför att de pedagogiska värdena delvis bibehålls i närområdet.

Referenser

2017-06-10
Granskningsversion

Tryckta källor

Lindqvist, M. 2011: Geodiversitet vid Färsna gård. Naturvård i Norrtälje kommun, nr 42

Digitala källor

SGUs Kartservice. Framställning av kartorna till bilagorna. URL: <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-israfflor.html>

Bilaga 2

2017-06-10
Granskningsversion

SGUs Karterade isräfflor och isrörelseriktning för ett utsnitt av Kärrtorp med Gränsberget (inventeringsområdet) med i kartan.

